

ZAGADNIENIE PRAWNE

W sprawie o zniesienie współwłasności na skutek apelacji uczestnika postępowania od postanowienia wstępnego Sądu Rejonowego w O. XI Zamiejscowego Wydziału Cywilnego z siedzibą w N. z dnia 20 lutego 2013 r.

Czy w przypadku uchylenia orzeczenia Sądu Rejonowego w O. XI Wydział Zamiejscowy z siedzibą w N. z powodu nieważności określonej w art. 379 pkt. 4 kpc, możliwym jest przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w O., jeżeli wszyscy sędziowie orzekający w Wydziale Zamiejscowym z siedzibą w N. otrzymali decyzje o przeniesieniu na inne miejsce służbowe podpisane przez podsekretarza stanu, a sędziowie orzekający w Sądzie Rejonowym w O. powołani do pełnienia urzędu na stanowisko sędziego mają wyznaczone jako miejsce służbowe pełnienia funkcji Sąd Rejonowy z siedzibą w O., a nie Wydział Zamiejscowy z siedzibą w N.?

Uzasadnienie

Wniosek o zniesienie współwłasności nieruchomości został złożony do Sądu Rejonowego w N. w dniu 26 października 2012r. (k.2) .

Przewodniczący składu na podstawie decyzji z 14 listopada 2012r. podpisanej przez podsekretarza stanu został przeniesiony z dniem 1 stycznia 2013r. na stanowisko sędziego Sądu Rejonowego w O. (k. 116) .

Postanowienie wstępne w dniu 20 lutego 2013r. ogłosił Sąd Rejonowy w O. XI Zamiejscowy Wydział Cywilny z siedzibą w N. (84).

Apelację od powyższego postanowienia wniósł uczestnik postępowania zaskarżając je w całości (k.88-97).

Z dniem 1 stycznia 2013 r. na podstawie rozporządzeń Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 października 2012 r. w sprawie zniesienia niektórych sądów rejonowych (Dz. U. z 2012 r. poz 1121) i z dnia 25 października 2012 r. w sprawie ustalenia siedzib i obszarów właściwości sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych (DZ.U z 212 r. poz. 1223) zniesiono 79 sądów rejonowych, w tym Sąd Rejonowy w N.

Zarządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 listopada 2012 r. w sprawie zniesienia i utworzenia niektórych wydziałów w sądach rejonowych został utworzony XI Zamiejskowy Wydział Cywilny Sądu Rejonowego w O. z siedzibą w N.

Decyzją wydaną na podstawie art. 75 § 2 pkt 1 i § 3 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. prawo o ustroju sądów powszechnych przeniesiono sędziego orzekającego w przedmiotowej sprawie, w I instancji z uprzedniego miejsca służbowego sędziego Sądu Rejonowego w N. na stanowisko sędziego Sądu Rejonowego w O. Decyzja o przeniesieniu została podpisana przez podsekretarza stanu działającego z upoważnienia Ministra Sprawiedliwości.

W związku z powyższym na tle uchwały Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2013 r. Sąd Okręgowy powziął wątpliwości zawarte w treści pytania prawnego, bowiem wadliwość decyzji o przeniesieniu sędziego skutkuje nieważnością postępowania, którą sąd odwoławczy na podstawie art. 378 §1 kpc bierze pod uwagę z urzędu w granicach zaskarżenia .

Stwierdzenie przesłanki nieważności określonej w art. 379 punkt 4 kpc powoduje konieczność uchylecia zaskarżonego orzeczenia stosownie do treści art. 386 §2 kpc .

Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 17 lipca 2013 r. Sygn.III CZP 46/13 wskazał , że decyzja o przeniesieniu sędziego na inne miejsce służbowe podjęta przez inną osobę, także z upoważnienia Ministra Sprawiedliwości, jest wadliwa (bezprawna) a sędzia, którego ona dotyczy, nie może wykonywać władzy jurysdykcyjnej w sądzie do którego został przeniesiony. Skład orzekający z jego udziałem jest zatem sprzeczny z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 punkt 4 kpc .

Sąd Okręgowy w niniejszym składzie w pełni podziela pogląd zaprezentowany przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 17 lipca 2013 r. , Sygn.III CZP 46/13

Jedną z fundamentalnych zasad ustroju sądów, zagwarantowanych w Konstytucji (art. 45 ust. 1) jest wykonywanie przez sędziego władzy sędziowskiej w tym sądzie, w którym ma on swoje miejsce służbowe. Miejsce to jest wyznaczone w akcie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego, przez Prezydenta RP (art. 55 § 3 prawo o ustroju sądów powszechnych).

Z kolei przepis art. 180 Konstytucji, wskazuje na zakaz przenoszenia sędziego. Doniosłość ustrojowa tych regulacji, określających jedną z priorytetowych zasad funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości jest oczywista. Zasada wykonywania władzy sędziowskiej łączy się z zasadami: przywiązania do urzędu, nieusuwalności, zakazu przenoszenia i jest jednym z elementów określających istotę niezawisłości sędziowskiej.

Mimo powyższego, ustawodawca nie wykluczył sytuacji przeniesienia sędziego do innej siedziby lub na inne stanowisko, nawet wbrew woli sędziego.

Na gruncie Konstytucji kwestię tą reguluje art. 180 ust. 2 zgodnie , z którym przeniesienie do innej siedziby lub na inne stanowisko wbrew woli sędziego może nastąpić jedynie z mocy orzeczenia sądu i tylko w przypadkach określonych w ustawie.

Ustawy ustrojowe (dotyczące sądownictwa) dopuszczają możliwość orzekania przez sędziego w innym sądzie niż wskazany w akcie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego, między innymi, w wyniku delegowania sędziego do czasowego pełnienia obowiązków sędziego w innym sądzie. Może również dojść do delegowania sędziego do pełnienia czynności administracyjnych w innym sądzie, Ministerstwie Sprawiedliwości lub innej jednostce organizacyjnej podległej Ministrowi Sprawiedliwości albo przez niego nadzorowanej, na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego - w Sądzie Najwyższym, a na wniosek Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego - w sądzie administracyjnym (*art. 26 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. - Prawo o ustroju sądów wojskowych, Dz.U. Nr 117, poz. 753 ze zm., art. 77 Pr.u.s.p., art. 33 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, Dz.U. Nr 240, poz. 2052 ze zm., art. 13 § 2 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. - Prawo o ustroju sądów administracyjnych, Dz.U. Nr 153, poz. 1269 ze zm.*).

Należy więc przyjąć, że ustawa jedynie w drodze wyjątku określa podstawy i przyczyny zmiany miejsca wykonywania obowiązków przez sędziego. Wobec tego, przesłanki i warunki formalne przeniesienia należy interpretować ściśle.

Z przepisu art. 75 prawo o ustroju sądów powszechnych wynika, że ustawodawca przewidział dwie formy przeniesienia sędziego: za jego zgodą i bez jego zgody. Obie wymagają decyzji Ministra Sprawiedliwości, na co wskazuje art. 75 ust 3 i 4 w/w ustawy . Dopiero akt przenoszący sędziego respektujący wymogi wymienione w art. 75 uprawnia sędziego do orzekania w innym sądzie niż wymieniony w akcie mianowania przez Prezydenta.

Dlatego też zdaniem Sądu Okręgowego przeniesienie nie spełniające powyższych wymagań formalnych w zakresie podpisów osób uprawnionych do przeniesienia jest wadliwe.

Należy zwrócić uwagę, że ani sekretarz stanu, ani podsekretarz działający w oparciu o art. 37 ust 1 ustawy o Radzie Ministrów nie są zastępcami ministra, a jedynie działają w ramach szczególnego rodzaju upoważnienia do wykonywania kompetencji/ *tak Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 25 stycznia 2012 r. /SNO 47/11 /.*

W ocenie Sądu Okręgowego nie można uznać, że uchwała pełnego składu Sądu Najwyższego 14 listopada 2007 r. OSNC 2008, nr 4, poz.42) przesądziła o uprawnieniach sekretarza czy podsekretarza stanu do przenoszenia sędziów na inne miejsca służbowe. Należy bowiem podkreślić , że uchwała ta dotyczyła delegacji sędziego, czyli czasowego przeniesienia na inne miejsce służbowe, które ma miejsce po uzyskaniu uprzedniej zgody sędziego. Nie można więc zrównywać sytuacji delegowania z przeniesieniem na inne miejsce choćby z powodu braku w tym wypadku zgody sędziego na zmianę miejsca orzekania, a także z uwagi na konstytucyjnie gwarantowaną niezawisłość sędziów i ich nieusuwalność.

Sąd Okręgowy wziął pod uwagę także stanowisko Sądu Najwyższego ,że kompetencje organu administracji publicznej przyznane Ministrowi Sprawiedliwości na podstawie przepisu szczególnego, jak to ma miejsce w art. 75 ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych , nie należące do sfery administracji publicznej, nie mogą być przekazywane innej osobie / *por. Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2007 r. I PZP 3/07 /.*

Mając na uwadze powyższe, Sąd Okręgowy zgadza się z wyrażonym na wstępie niniejszego uzasadnienia poglądem Sądu Najwyższego z dnia 17 lipca 2013 r., że podpisanie przez podsekretarza stanu decyzji o przeniesieniu było

niezgodne z przepisami prawa. Znane są Sądowni także skutki uznania, iż sędzia został przeniesiony niezgodnie z obowiązującymi przepisami ustrojowymi.

Wątpliwości Sądu Okręgowego dotyczą praktycznej oceny tych skutków prawnych. Nie można bowiem pominąć problemu związanego z sądem właściwym do rozpoznania spraw rozstrzygniętych przez nieprawidłowo przeniesionego sędziego.

Zgodnie z art. 386 § 2 kpc w razie stwierdzenia nieważności postępowania sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok, znosi postępowanie w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazuje sprawę sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Wydział Zamiejscowy Sądu Rejonowego w O. z siedzibą w N. funkcjonuje w oparciu o powołane na wstępie niniejszego uzasadnienia rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 marca 2013 r. przesądził zgodność z Konstytucją art. 20 pkt 1 ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych .

W Wydziałach Zamiejscowych Sądu Rejonowego w O. z siedzibą w N. orzekają sędziowie przeniesieni na podstawie decyzji, które stosownie do wyżej powołanej argumentacji są niezgodne z prawem .

Należy więc przyjąć, że wszyscy sędziowie przeniesieni w trybie opisanym w niniejszym uzasadnieniu nie są uprawnieni do orzekania w nowym miejscu służbowym – to jest nowoutworzonym XI Zamiejscowym Wydziale Cywilnym Sądu Rejonowego w O. z siedzibą w N.

Zgodnie z art. 55 ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych, sędziów sądów powszechnych do pełnienia urzędu na stanowisku sędziowskim powołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa. Powołując do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego , Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wyznacza miejsce służbowe sędziego. Zmiana miejsca służbowego sędziego może być dokonana bez zmiany stanowiska w przypadkach i w trybie określonych w art. 75 ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych. Tryb ten jak wskazano wyżej, Sąd Okręgowy uznaje za naruszony w przedmiotowej sprawie.

Zakres pojęcia - stanowisko sędziego , stosownie do art. 55 ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych oraz art. 180 ust. 2 Konstytucji oznacza

wykonywanie urzędu sędziego w sądzie określonego szczebla (rzeczowy zakres jurysdykcji).

Miejscem sprawowania funkcji orzeczniczych przez sędziego jest to miejsce , które wskazano w akcie powołania go do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego. Doniosłość ustrojowa tej regulacji, określającej jedną z priorytetowych zasad funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, jest oczywista i została przedstawiona na wstępie niniejszego uzasadnienia. Uzupełnić ją należy jedynie spostrzeżeniem, że miejsce służbowe sędziego stanowi to miejsce ,w którym ma wymierzać sprawiedliwość i sprawować władzę sądowniczą. Jest to miejsce wskazane w akcie powołania, wskazujące na siedzibę sądu, a dokładniej miejscowość ,w której dany sąd funkcjonuje.

Zatem wydaje się, że sędzia orzekający w innym sądzie niż wskazany w akcie powołania jest sędzią niewłaściwym. Powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego jest nadaniem prawa jurysdykcji, a miejsce służbowe określa jej zakres czyli obszar oraz rodzaj spraw wynikający z przepisów o właściwości miejscowej / *tak Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 15 stycznia 2009 r. K 45/07*.

W tych warunkach, można przyjmować, że przez sformułowanie wyrażone w art. 55 ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych „pełnienie urzędu na stanowisku sędziowskim” rozumie się pełnienie obowiązków sędziego i nie ma przeszkód ,aby sędziowie Sądu Rejonowego w O. orzekali w sprawach ,w których właściwym miejscowo były wydziały zamiejscowe tego Sądu z uwagi na brak uprawnionych do orzekania tam sędziów.

Sąd Okręgowy wskazuje jednak , że sędziowie pełniący funkcję w Sądzie Rejonowym w O. zostali powołani do urzędu w tym konkretnym sądzie, który stosownie do wyżej powołanych argumentów determinuje rodzaj spraw wynikających z właściwości miejscowej, które mogą rozstrzygać i w których mogą wymierzać sprawiedliwość. Sądem tym jest Sąd Rejonowy z siedzibą w O., a nie wydział zamiejscowy tego sądu z siedzibą w N.

Z art. 18b ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych wynika, że wydziały zamiejscowe utworzone są poza siedzibą sądu. Potwierdza to także rozróżnienie w art. 75 § 2 ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych powodów przeniesienia sędziego : w razie zniesienia danego sądu, a także w razie zniesienia samego wydziału zamiejscowego.

Urząd sędziego pełniony jest zawsze na określonym stanowisku i w konkretnym miejscu służbowym. Stanowisko sędziowskie determinuje określony zakres funkcjonalnej i rzeczowej jurysdykcji sędziowskiej / *por. S. Dąbrowski, A. Łazarska Komentarz do ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych pod red. A. Górskiego Warszawa 2013 r. s. 238/.*

Trybunał Konstytucyjny w powołanym wyżej orzeczeniu wskazał, że powołanie danej osoby przez Prezydenta na stanowisko sędziego stanowi powołanie sędziego jedynie do określonego sądu, a nie wszystkich sądów polskich. Przez akt powołania osoba ta staje się sędzią, uprawnionym do orzekania w sądzie macierzystym – wskazanym w nominacji.

W świetle wyżej przedstawionych wątpliwości, zwrócenie się do Sądu Najwyższego z pytaniem prawnym było niezbędne. Rozstrzygnięcie wyżej opisanej kwestii przez Sąd Najwyższy pozwoli na prawidłową kontrolę instancyjną, przy której Sąd II Instancji jest obowiązany do uwzględnienia z urzędu nieważności postępowania.

Mając na uwadze powyższe Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji postanowienia na podstawie art. 390 § 1 kpc w zw. z art. 13§2 kpc .